

Kultuuritöötaja avameelne tagasivaade

Eha Kaljusaar

KODULOOKONVERENTS
„EESTI NSV AEGADEST
MÄRJAMAA MAIL.
KULTUURIELU

Meenutada on mõndagi, kui oled töötanud pool sajandit kultuuritöötajana. Sellest ajast on meeles palju ilusat ja ka valusat. Hingele haiget teinud elusündmused olen tegijale andestanud ja neid ma ei meenuta. Elus nähtud, juhtunud või läbielatud sündmused võtavad sageli ootamatu tagasilöögi. Elumustrid võivad alles aja möödudes sõlmuda, moodustades terviku.

Tööle Märjamaale

Märjamaa kultuurielu toimus kuni uue kultuurimaja avamiseni 21. jaanuaril 1967. aastal vanas rahvamajas Kaitseliidu kodus. Seal oli selgeks õpitud August Keldri lavastatud ja uue kultuurimaja avamiseks üles soojendatud Aleksandrovi operett „Pulmad Malinovkas“.

Uue kultuurimaja ehitusprojekti aluseks, rääkis mulle Otto Lepik, oli veterinaarhooone projekt, millel olid märgitud ka põrsaste kastreerimislauadade asukohad. Kultuurimaja ehitus oli koos seisakutega kestnud ligi kümme aastat.

Tööle tulin 1969. aasta 1. augustil, aasta varem olin siin majas ühe kuu praktikal. Otto Lepik oli siis kultuurimaja direktor, kogu alev tundis teda. Kõndis ringi koos väike-

se taksikoeraga. Halli habemega Otto oli alevis tuntud ka kui muhe näärivana.

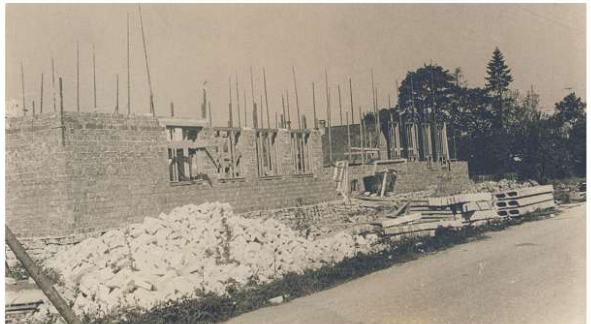
Ly Tammel, kes pühendas end 100% kultuuritööle, oli metoodik ja Tiia Rahuoja instruktor. Tiia oli väga hea käega, tema tööks oli näitlik agitatsioon. Ta kirjutas käsitsi kõik plakatid, loosungid ja erinevaid üritusi kajastavad kuulutused. Koristajatena töötasid alumisel korrusel Klarissa Jaanimäe, keda kutsuti Klaarakaks ja ülemisel korrusel Nelgi Sillamo. Töötasime koos palju toredaid aastaid. Kinoaparatuuride taga oli siis Hugo Viisma. Noormees Hans Veimanni hakkasin varsti nägema Hugo kõrval ametit õppimas. Kinol oli oma piletimüüja ja saalilaskja.

Mõned aastad varem oli Märjamaalt Tallinna kolinud August Kelder koos proua Elisabethi ja poeg Jaaguga. August Kelder oli väga tugev näitejuht, tema lavastatud nukuetendused töid Märjamaale kuulsust. Nukke ja dekoratsioon valmistis Helga Koo. Tekste kirjutas ka Harri Jõgisalu. Vabariigi kultuuriministerium soovis anda Märjamaa nukuringile rahvateatri nime, rääkis mulle Ly Tammel.

Pensionieas oli Ly sooviks paigaldada Märjamaale tähis August Keldrile, kahjuks ei õnnestunud tal seda teha, kuna ei leidnud toetajaid. August Keldri poeg Jaak Vaus oli Eesti tunnustatud teatrikunstnik ja temast avaldatud raamat „Alevipoiss“ kajastab ka Jaagu lapsepõlve Märjamaal.

Märjamaa alevi kultuurimaja aastal 1950.

Märjamaa kultuurimaja ehitus 7.06.1964.

Märjamaa kultuurimaja ehitus 1965.

Märjamaa kultuurimaja 1977.

Teatrikostüümidega oli kultuurimaja varustanud Hugo Murre, kes töötas 20 aastat Tallinna Draamateatri direktorina. Teatris mahakanatud kostüümid rippusid meil laos, kasutasin neid etendustes.

Kohe esimesel töösügisel tuli ootamatult minna kesk-kütte kivisõe ruumi sütt labi-

datega edasi loopima. Pannime vähem väärtuslikud kostüümid laost selga, sest polnud tööriideid kaasas. Kivisüsi kallutati kütteruumi keldriakna kaudu, suurem osa jäi õue. Meie ülesandeks oli kivisüsi edasi loopida, et õues olevale ruumile teha. Siiani on mees, et tegime mitmel sügisel seda mõttetut rasket tööd.

Töölesuunamise sain Märjamaale, kuna sinne kultuurimaja vajab näitejuhti. Alustasin kunstilise juhi kohal. Kool oli lõpetatud, aga diplomid kättesaamiseks tuli komisjonile ette näidata lavastus. Ettevalmistusajaks oli lubatud pool aastat, mina sain hakama viie kuuga. Diplomitööks valisin Ardi Liivese näidendi „Minu armas kriitik“, mis tuli välja 1970. aasta 30. jaanuaril. Etenduse ajal juhtus õnneliku lõpuga äpardus. Laval kasutusel olnud kiiktool, mille etenuses osalevad mehed olid kellegi pööningult saanud, tegi tegelase liigse hoo andmise tõttu uperpalli ja kaotas osa seljatoest. Õnneks osatäitja vigu ei saanud. Etendus võeti hästi vastu ja pälvis kõrgeima hinde.

Järgmise etenduse pidime tegema Pärnu-Jaagupis, kus see oli juba välja kuulutatud. Kahjuks ei saanud me mängida, kuna ühe osatäitja abikaasa ei lubanud naist enam mitte kunagi näiteringi.

Otsisin mehe tööobjekti üles ja käisin mitmel korral teda palumas, aga asjata. Olime näidendi lavale toomisega vaeva näinud ja tehitud tööst oli kahju. Mees ise mängis puhkpilliorkestris ja oli peotantsuõpetaja. Ta hoolitses selle eest et rahvas oskaks tantsida, viis läbi tantsukursusi Märjamaal ja mujal. Samuti käis ta tantsuõhtutel piletit ostmata (see olevat tema õigus) kontrollimas, kas

pillimehed laval õiget rütmi hoiavad ja üldist tantsuoskust vaatamas. Tantsitas ise kenasid naisi ja lahkus peo lõpul. Sageli peol olijad kurtsid mulle, et ei tunne end mugavalt tantsuõpetaja jälgiva pilgu all.

Märjamaa kultuurimajas oli seitsmekümnendatel vilgas kultuuritegevus. Kultuurimajas tegutsesid suured kollektiivid: naiskoor (juhendaja Luule Lepik), meeskoor (juhendaja Jüri Algma), puhkpilliorkester (juhendaja Armand Rahuoja), vokaal-instrumentaalansambel Caro (juhendaja Harald Karotamm), segarahvatantsurühm (juhendaja Ly Tammel), pensionäride naisrahvatantsurühm (juhendaja Helmi Uibopuu).

Täita tuli rahaline plaan

Kultuurimajal oli vaja täita rahaline plaan. Majas toimunud üritustest ei piisatud, sestap käisime taidluskollektiividega esinemas. Meenub nais- ja meeskoori kontsert Turbas, kus saalis oli seitse inimest. Kohale sõitsime autobaasist tellitud kahe bussiga. Kasulikum oli teha väljasõite estraadikavaga – need olid rahvarohkemad ja kavale järgnes tants Caro saatel.

Mäletan suvist väljasõitu Vormsile, kus osalesin kontserdikava sõnalisel estraadis koos Jüri Hindremäega. Ta töötas aastaid televisioonis valgustajana.

Teisel tööaastal sain närvivapustuse, mille tagajärjed jäid mind saatma. Korraldasime Rapla kultuurimajas eeskavaga peoõhtu, Caro mängis tantsuks. Minu ülesandeks oli kontrollida saali ukseid pileteid ja mitte lubada saali purjus inimesi. Saabus punt purjus noorkeid, takistasin nende sise-

nemist tantsusaali.

Vanasti asusid Rapla kultuurimaja WC-d keldrikorrusel, kuhu mindi peosaali kõrval olevast eesruumist. Ruumi lõpus olid kõrvuti ukсед. Ühe ukse kaudu sai lavale ja teine avanes tualetti minevale trepile. Saali avanevad ukсед olid suletud, rahvas tantsis. Olin täiesti üksinda ja hakkasin trepist üles tulema, kui äkitselt seisid koridori avanevas ukseavas üks purjus nooruk, keda ma enne saali ei lubanud, suur lauanuga käes. See oli sekundi mäng, kui lava uksest tuli kultuurimaja juhataja ja lõpetas selle olukorra. Noormees oli alaealine, ta oli veel miskit korda saatnud ja asi läks kohtusse.

Koostöö keskkooliga

Mõned sündmused jäävad selgelt mällu. Töölaseid nõudmisi esitas Rapla RSN TK Kultuuriosakond. 1970. aasta aprillis täitus V. I. Lenini 100. sünniaastapäev, mille tähistamine oli väga oluline. Kunstilise juhi ametikohal oli see minu ülesandeks. Otsustasin lavastada vastaval teemal luulepõimiku, kaasates esitajateks Märjamaa keskkooli õpilasi. Kultuurimaja ja kooli vahel side puudus. Koolis valitses range kord, mille direktor Leonhard Vaide oli saavutanud. Leonhard oli ka kirjanduse õpetaja, seega õige inimene, kellele luulepõimiku esitamise mõttest rääkida. Siiani mäletan seda hetke, kui direktori kabineti ukse taga värgisesin. Korra mõtlesin ära minna, sest olin Leonhardi kohta räägitust ära hirmutatud, aga siis mõtlesin, et see pole „elu küsimus“ ja koputasin. Kõik laabus osavõtlikult ja ma sain X klassi õpilased kultuurimaja lavale. Sellest algas õpilaste

Märjamaa kultuurimaja direktor Otto Lepik.

Klarissa Jaanimäe ja Ly Tammel.

Diplomilavastuse „Minu armas kriitik“ trupp.

osalemine kultuurimaja ringide tegevuses. Keskkooli poisid hakkasid kultuurimajas bände tegema, ise juhendasin alg- ja keskastme õpilastest moodustatud laste näiteringe.

Juhtide vahetus

Kultuurimaja direktorina töötanud Otto Lepik tähistas 1970. aasta kevade alguses oma 60 aasta juubelit. Sünnipäevapidu peeti kultuurimaja vastas asunud söökla-restoranis Rangu. Tol ajal toimunud

restoraniõhtud olid väga kuumad. Kuigi Caro mängis sageli Rangu, ei seganud see kultuurimaja tööd.

Aeg oli selline, et 60aastaseks saanud Otto jõudis pensioniikka ja pidi direktori kohalt lahkuma. Otto soovis veel töötada ja talle kui kommunistliku partei liikmele see võimalus leiti: alevi raamatukogule lisati töökoht – kommunistliku partei kirjanduse osakond –, mille ainsa töötajana Otto mingid aastad toime-

Kultuurimaja direktori Otto Lepiku 60. sünnipäev. Tema kõrval Ly Tammel, kellest sai Otto mantlipärija.

Märjamaa meeskoori dirigent Jüri Algma.

Ly-Virve Tammel asus kultuurimaja direktori kohale. Piirkonna metoodiku vabanenud kohale tuli 1. augustist 1970 Tallinna Pedagoogilises Instituudis kultuuritöö ja koorijuhuri eriala lõpetanud Maiu Linnamägi. Samal aastal kolis Märjamaalt ära kultuurimaja naiskoori juhendaja Luule Lepik. Maiu asus naiskoori juhendama.

Töö metoodikuna

Maiu lahkus varsti kultuurimaja metoodiku ametikohalt, töustes ametiredelil. Mina jätkasin tema ametis. Metoodiku amet oli Märjamaa piirkonna rahvamajade aitamine. Märjamaa piirkonnas tegutsesid Haimre, Valgu, Velise, Teenuse, Laukna, Sipa ja Varbola rahva-

maja. Palgad olid küll madalad, aga kultuuriasutusi hoiti töös. Ega ringijuhitule makstav töötasu suur olnud ja seda jäi kultuurimaja eelarves ka napiks. Selle tagajärjeks oli 1980. aastal kultuurimaja meeskoori üleandmine Märjamaa EPT klubile.

Mingid aastad oli mõnes maarahvamajas kaks töökohata. Laukna maarahvamaja tulid seitsmekümnendate alguses tööle Eve ja Jaak Kuld. Laukna oli puidust rahvamaja, mis kaheksakümnendail tulekahjus täielikult hävis. Sooniste sovhoos ehitas kultuuritegevuse jätkamiseks uue klubihoone. NSV Liidu lagunemine tõi kaasa suured muutused ja Eesti Vabariigi ajal võeti klubihoone kasutussele töökojana. Eve töötas hiljem lasteaias. Nende poeg Ergo Kuld on tuntud tele- ja filmirežissöör.

Teenuse rahvamajas, mida juhtis Evi Tillart, tegutses koos Sipa lauljatega segakoor. Koori juhatas ja viis suurele laulupeole Aivar Mäe, kes õppis dirigendiks. Aivar Mäe on eesti kultuuri heaks palju korra saanud.

Näiteringide ülevaatused

Tol ajal toimusid Rapla rajooni rahvamajade näiteringide ülevaatused. Enne üldist ülevaataust oli minu kohustus käia piirkonna rahvamajades näi-

100 aastat Teenuse raamatukogu

20. jaanuaril kell 13:30-15:15
Teenuse mõisas

Kohtumine hommikujuttude sarja autori
Märt Treieriga

Üritus on tasuta
Avatud heategevuskohvik

Üritust toetavad Märjamaa vald ja kohaliku omaalgatuse programm

Populaarne bänd oli Caro.

teringide õpitud üle vaatamas. Kõikides rahvamajades toimusid ettemängimised, neist meelde on jäänud kaks. Valgu rahvamaja tegutses Valgu mõisas, seega Valgu põhikooli hoones. Hiljem ehitas Valgu sovhoos klubihoone, mis toimis aastakümneid. Sellel sajandil müüs Märjamaa vald oma halduses oleva hoone.

Kolhooside muutmise ajal sovhoosideks nimetati majandite halduses olevad rahvamajad klubideks, nii tekkis Varbola ja Valgu klubi. Valgu näitering oli selgeks õppinud Enn Vetemaa „Õhtusöök viiele” rahvamaja juhataja Kalju Toome juhendamisel. Hästi oli tehtud, paljude nähtud näitemängude hulgast on see tänaseni meeltes. Kalju lahkus meie hulgast, kui uppus koos

Estonia laevaga kohutavas mereõnnetuses.

Varbolas töötas minust aasta hiljem kultuuritöö kooli lõpetanud neiu. Kuulsin kooli ajal, et ta kodus on vaesus, aga teda abistati. Varbolas töötades käis ta Märjamaa kultuurimaja noortebändis solistik. Meil oli kokku lepitud, et lähen Varbolasse tema lavastatud näitemängu vaatama. Transport pidi tulema mulle järele, kuid miski takistus tuli ette ja ma ei saanud Varbolasse. Järgmisel hommikul helistati mulle, et noor neiu on endalt elu võtnud, ta leiti laval ripumas. Selgus, et armastuse kolmnurgas kaotajaks jäänuna ei suutnud ta üle elada sellega kaasnenud hingevalu. Ärasaatmine toimus klubi saalist, õdede poolt ömmeldud pruut-

kleidis. See kurb sündmus keerles mu mõtetes aastaid.

Näitejuhina olen õppinud jälgima ümbritsevat ja inimtüüpe. See on vajalik lavastustes karakterite loomisel. Elatud aastakümned on õpetanud jälgima elumustreid, mis võivad katkeda ja põimuda uuesti aastate möödudes. Kirjeldan kurba eluteemustrit, kus isa tegu kordub mitte tahtlikult pojalt.

Kuuekümnenda lõpuaastal tegutses Haimre rahvamaja hoones Alaküla RSN külanõukogu. Sekretärina töötas seal neiu Tallinna-Virtsu raudtee äärsest Kaunismäe talust. Ta sõitis tööle ja koju väikesel mootorrattal. Oli ilus kevadsuvine valge aeg. Esmaspäeva õhtul ei sõitnud neiu koju, vaid peigmehe kodutallu, tege-ma ettevalmistusi laupäeval toimuvateks pulmadeks. Tee viis üle Insu mäe, kus tol ajal kasvas lepamets. Sügavas hingevalus ootas lepatukas peigmehe hüljatud endine pruut. Endisel pruudil oli koos veedetud aastate tulemusena kaks last, mida nüüd ohustas isata jäämine. Meeltesegaduses otustas ta pruudi tappa. Teele ette veetud kõis tõkestas mootorratta liikumise. Tugevama naisena kägistas ta ohvri ja

riputas pooduna männi otsa. Pulmade asemel tulid matused.

Leinav peigmees lapsi enda omaks ei tunnistanud. Naise tõi ta kodutallu kaugemalt, elades lastetuna elu lõpuni. Laste ema läbis vanglakaristuse. Olin alles laps, aga mõrvatud pruudi sugulasena räägiti meie kodus juhtunust palju ja sellepärast salvestus see sügavalt minu mällu.

Lugu jätkus seitsmekümnendate esimesel poolel, kui näiteringi koosseisu tuli noormees, kes osutus hüljatud naise pojaks. Sarnasus isaga oli märgatav. Ta osales ühes etenduses. Noormehel oli armusuhe keskkooli õpetajaga. Keskkoolis oli range kord, lapseootel õpetaja ei sobinud kollektiivi ja lahku Märjamaalt. Noormees soovis kooselu, millele vastati eitavalt. Ühiselt saadud laps jätkas eluliini üksikema pojana. Lapse isa suri noorelt.

Noormehe ema kandis endas piinavat hingevalu, lootes kergendust leida tuttavatega suheldes. Kuigi mina teda ei tundnud, leidis ta võimaluse minule oma minevikust rääkida. Raske elutee lõppes äkki – ta jäi Tallinnas auto alla.

Järgneb

Kultuuritöötaja avameelne tagasivaade 2

Eha Kaljusaar

**KODULOOKONVERENTS
„EESTI NSV AEGADEST
MÄRJAMAA MAIL.
KULTUURIELU**

Algus MN 17.01.2023

**Eesti NSV teeneline kultuuri-
ritegelane Ly Virve Tammel**

Kultuuritegelase nimetuse pälvis Ly 1980. aastate teises pooles. Töötasin Lyga koos üle kahekümne aasta. Ly oli läbinisti kultuuritöötaja, pühendades sellele enda elu.

Ta usaldas minu hoolde kultuurimaja rahatehingud. Minu vastutus oli piletima-

jandus ja sellega kaasnevad aruanded, repertuaari alusel autoritasud jm. Tema mõtte-tegevus oli küllalt kiire ja see põhjustas ka unustamisi. Ly puhul oli tavaline, et kui mõte tuli, oli vaja tegutseda. Siis haaras ta käigu pealt käekottist huulepulga ja värvis suu ilma peeglisse vaatamata – kes siis alevisse läheb värvimata huultega. Mitte Ly. Suure mure ja lisategevuse põhjustas ta endale kultuurimaja pitsatiga. Meeletule otsimisele järgnes uue pitsati tellimine. Kui uus pitsat olemas, leidis ta vana pitsati kodu keldrist kartulivalve ääre pealt.

Eha Kaljusaar ja Taimi Kingisepp.

torolleriga Vjatka keerutasin mõisapargis kaheksaid. Load käes, otsustasime Lyga suvel Saaremaale sõita, sest tema noorem tütar oli Orissaares laagris. Ly sõitis bussiga Virtu, mina motorolleriga. Kui olime praamiga Kuivastusse jõudnud, kontrollis meid piirivalve, vene sõdurid. See eluseik on hästi meeles, sest kartsin rumalasse olukorda jääda – motoroller oli vända käivitusega ja ei toiminud alati, kuid seekord läks Kuivastus kohe käima ja nii me Orissaare poole sõitsime.

Järgmisel päeval käisime Kuressaares, Ly tagaistmel. Motoroller üle kuuekümne välja ei võtnud, ainult säärevärstajast sõitsin mööda.

Kui Ly Otto Lepiku aseme-

le kultuurimaja direktoriks asus, soovitati tal kommunistliku partei liikmeks astuda. Ta usaldas jagada oma elu minuga, ehkki olime siis alles aasta koos töötanud.

Ly kartis oma mineviku pärast. Tema isa oli olnud Eesti ajal vaps ja sellepärast elu kaotanud. Mina ei teadnud sel ajal vapsidest midagi, minu kodus sellest ei räägitud. Lapsepõlvest oli pähe jäänud teadmine, et kõikidest asjadest ei räägita. Ly vanavanemate talu oli ära võetud. Tallinna märtsipommitamine 1944. aastal oli nad kodust ilma jätnud, mille tagajärjeksi oli elukoht Märjamaal.

Ly ema oli oma olemuselt eestiaegne proua. Ly ise oli tegus, lihtne naine. Tema ema küpsetised on mul senini meeles. Vanaema kookide küpsetamise oskused on pärinud Ly tütreid.

Ly partei liikmeks hakata ei tahtnud, aga lõpuks tuli otsustada. Paljud astusid parteisse olude sunnil. Õnneks tagasilööke Lyl mineviku pärast ei tulnud, küll aitas see ametis olles vajaliku ära teha.

Sisuline töö käis 1970. aastate esimesel poolel kultuurimajas täie hooga. Ly oli väga julge sõna võtma. Sageli juhtus nii, et vastavalt olukorrale ütles ta enne, millest mina pean rääkima. Kui minu kord tuli, rääkis ta ise. Harjusin sellega ära ja tundsin, et nii ongi parem. Vahel tundsin, et mõned

Ly Tammel akordioniga 1980.

Tol ajal oli tööle suunamisega ette nähtud ka elamispind. Mina elasin esimese aasta kolmetoalises korteris, esikust eraldi sissekäigu-ga toas. Kasutasin seda magamiseks, käies igal võimalusel sünnikodus. Paremaks liikumiseks läbisin auto ja mootorratta kursused Kasti mõisas. Mais toimunud sõidueksami tegin veoautoga GAZ ja äsja ostetud mo-

Märjamaa meeskoor ja dirigent Kersti Tiigisoone 21.01.1970.

Märjamaa kultuurimaja jalutussaal 1974. aastal.

Märjamaa kultuurimaja remont algas 1974. aastal.

Naiskvartett koosseisus Ilme Urban, Maiu Linnamägi, Helle Saia ja Endla Polding.

asjad võiks ta rääkimata jätta. Oma viimastel tööaastatel olin muutunud sõnavõtmiselt Lyks. Nakkav eeskuju oli aastakümnetega minus kujundanud oma seisukohad ja julguse neid välja öelda.

Hoogsalt tegutsevas kultuurimajas käis Ly juhenda-

misel praktikante Tallinna Pedagoogilise Instituudi kultuuriosakonnast. Üks praktikant on eriti meelde jäänud, kuna ta valmistas lasteetenduse dekoratsioonid, mida kasutasin hiljem ka Haimres tööl olles.

Kultuurikoolis õppisin ma

kolm aastat akordionimängu. Akordioniõpetaja luges mulle sõnad peale, et ma akordionit ei unustaks. Vaadates Lyd, akordion süles, ei tulnud mul isegi mõtet pähe edasi pilli mängida.

Ly poolt alustatud sündmuse – ilmaliku sünnitunnistuste piduliku kätteandmise – võtsin enda kanda aasta peale tööle tulemist. Seda töökohustust minule üle andes ütles Ly: "Sina oled sõna kasutamist koolis õppinud ja see saab sinu tööks."

Sünnitunnistuste pidulikest kätteandmisest lapsevanematele kujunes traditsioon, kasutasin selleks enda kokku seatud sõna ja muusika põimikut. Süntesaatoril tegi muusikat Taimi Kingisepp. Sündmused toimusid kaks või enam korda aastas, eraldi Märjamaa alevi ja Märjamaa külanõukogu alal elavatele lastele. Tegin seda ligi kakkümmend aastat. Siis tuli Eesti vabanemine ja lapsi hakati ristima kirikus.

Sotsialistlik võistlus

Rapla kultuuriosakonnast esitati tööalaseid ettepanekuid, mida tuli teha. Kultuuriosakonda pidime esitama kuu ja kvartali tööaruanded, kus oli kirjas majas toimunu. Aasta lõpul tuli esitada aastaaruanne Rapla metoodika kabinetile, kus piirkonna metoodikud koos peametoodikuga ürituste arve kokku liitsid. Edasi esitati kultuuriasutuste koondaruanne kultuuriministeeriumi. Lisaks oma kontsertidele ja etendustele tuli korraldada temaatilisi õhtuid, tantsuõhtuid, agitbrigaadi esinemisi, loenguid jne.

Loenguid oli raske korraldada: kust võtta lektor ja rahvas saali. Mingi aeg korraldasime loenguid kohaliku raadiotranslatsiooni võrgu kaudu. Endises raudteejaamas oli sideruum, kust mikrofoni räägitu jõudis siseruumide seintel olevate krappide kaudu alevi asutustesse. Saade toimus kord nädalas ajal, mil asutustes oli lõuna. Tavaliselt tegi seda instruktori ametis

olev Tiia, vahel asendasin teda. Tavaliselt oli ettelooetav teema aktuaalne või õpetlik, millele lisandus reklaam kultuurimajas toimuvast.

Pidevalt käis kultuuriasutuste vaheline sotsialistlik võistlus. Märjamaa võistles alevite grupis, kuhu kuulusid veel Rapla, Kohila ja Järvakandi. Märjamaa kultuurimaja oli oma töönäitudel sageli esimene ja seda ka kogu Eestis. Sellepärast esindas Märjamaa Kultuurimaja Eesti NSV-d Üleliidulisel Rahvamajandussaavutuste Näituse kultuuri paviljonis Moskvast. Raplast Märjamaale saadetud kunstnik ja Tiia töötasid kaks nädalat, et paigutada Märjamaa kultuurielu kajastavad tekstidega fotod albumitesse. Kultuurimaja kultuuri kroonika sõitis Moskvasse ja sinna see jäi. Tulutult sai materjale tagasi nõutud, kuid kaotsi läks Märjamaa kultuurimaja kultuuripärandi varamu.

Tõrkuvad katlad

Juba seitsmekümnendate esimeses pooles hakkas kultuurimaja keskküte tõrkuma. Katlamajas oli kaks suurt raudribidest kokku pandud aurukatelt, mis toodetud Venemaa avarustes Siberis. Kütmiseks kasutati ühte katelt, teine seisis ootel. Kütja pidi pidevalt jälgima näituri survet, et õigel ajal vett süsteemi lisada.

Kütjateks olid Albert Puu ja tema naine. Eks enamasti oli tööil Albert. Ta oli tore mees, kes ei suutnud tuttavatele ära öelda, kui nad keskküttesse sooja tulid, head-paremat ühes võetud. Laud ja toolid olid olemas ja nii need istumised seal toimusid. Ly käis katlamajas meeste pidevalt sõnu peale lugemas.

Kõigepealt pragunes katla üks kokkumonteeritud osadest, kui surve oli liiga kõrge ja külm vesi järsku peale tõmmati. Siis läks käiku varus olnud katel. Ega seegi kaua vastu pidanud. Õnneks olid kateldel lõhkenud erinevad ribad. Katel koosnes nn nummerdatud ribidest. Eelnevale järgnes ka-

pitaalne katla remont. Katlad lammutati osadeks ja kahest saadi üks.

Ega sellest palju aega möödunud, kui katlamajas käis kõva pauk ja kultuurimaja sulges ukсед aastateks.

Suletud kultuurimaja aastad

Kultuurimajas asendusid töötajad 1970-ndate esimeses pooles. Maiu Linnamägi jättis kultuuritöötaja ameti ja siirdus Raplasse rajooni komsomolikomiteesse, edasi kultuuriosakonna juhatajaks. Tagasi tuli ta Märjamaale asutama Märjamaa muusika- ja kunstikooli.

Maiu asemel asus metoodi-

ku ametikohale Eha Kaljusaar ja kunstilise juhi kohale tuli Ants Tammar. Tiia läks lapsepuhkusele ja hiljem kolis perekond Pärnusse.

Maja küttesüsteemi lõhkemise järgselt proovisime külmal perioodil suurest kohuse-tundest tööruumina kasutada II korruse väikest uksega suletavat (enne suurt kapitaalremonti) vaheesikut, küttes seda elektriradiaatoriga. Kultuurimaja kollektiividel olid harjutuskohad olemas.

Kuna minu laps ei võtnud lastesõime omaks, läksin 1977. aastal tööle Haimre rahvamajja.

Mis toimus sel ajal Märjamaal? Tean, et Ly rabeles kat-

la remondi pärast, kasutades selleks kommunistliku partei liikme seisust. Katla katkiste detailide asemele uute saabumine Siberis asuvast tehastest pidi aega võtma kolm kuud. Tellimus kadus Siberi avarustesse ja asjaajamine katkes. Ly energia rauges ja ta lahkus kultuurimaja direktori kohalt peale minu Haimresse minekut. Ly sai töökoha Märjamaa salastatud ametiasutusse sidekaabli kontrollijaks. Tööülesandeks oli hoida silm peal kraaviservades kulgeval sidekaablil. Selle asutuse ülesandeks oli tagada Moskva-Tal-linna vahelised kõrgemate riigimeeste kõned. Kultuurimaja töökohad olid täidetud kõrg-

haridust omavate meestega. Lisaks Antsule olid ametis Tiit Oidram, Rao Laidsaar ja Peeter Väljak. Viimased olid pillimehed ja tegid majas ka bändi.

Ma ei tea, kui kaua keegi kultuurimaja töötajate nimekirjas püsis, küll tean, et partei kutsus oma liikme Ly uuesti kultuurimaja direktori kohale. Rapla rajooni rahandusosakonna juhataja seltsimees Saaron eraldas raha Märjamaa kultuurimaja põhjalikuks remondiks. Nii rääkis Ly, kui mind 1981. aasta augustis Märjamaale tagasi kutsus. Olime koos töötanud, olin talle toeks ning ta vajab mind enda kõrval.

Järgneb

Kultuuritöötaja avameelne tagasivaade 3

Eha Kaljusaar

KODULOOKONVERENTS
„EESTI NSV AEGADEST
MÄRJAMAA MAIL.
KULTUURIELU

Algus MN 17.01.2023

Remondi käigus sai katlamaja auru asemele veesüsteemi. Suure saali kõrval olev koridor laienes varasemalt betoonist väliterrassi alusele nn peeglisaaliks. WC-des teostati remont ja osas ruumides värskendati värvi. Suurt saali värvima kauples Ly keskkoolist noored meesõpetajad, kes julgesid turnida kõrgustes. Maja avati uuesti 1983. aasta kevadel.

Lyl õnnestus kultuurimajale saada buss, mille kütuse tarbeks väljastas Rapla kultuuriosakonna raamatupidamine ettenähtud koguses tasuta kütusetalonge. Sellega avanesid võimalused taidluskollektiivide esinemiseks teistes kultuuriasutustes. Sõitsin suviti laste ja täiskasvanute näiteringi etendustega esinema saartele.

Venestamise laine

Kuidagi ei kao meelest viimane venestamise laine Eestimaal, mis toimus vahetult enne Nõukogude Liidu lagunemist. Rap-lasse tuli parteikomitee esimeseks sekretäriks Silvi Mets. Kaks kindlalt toimunud

Rapla rajooni taidlusfestivali lõppkontsert Märjamaa rahvamajas 1987. aastal

Kapell Läänlane 1973.

fakti. 1986. aasta sügisel läks minu noorem poeg kuueaastaselt kooli, kus lõuna ajal pidi magama. Sellega oli meil raskusi, tõin ta sageli lõunast ära. Teisel poolaastal hakkas ta õppima vene keelt.

Samal ajajärgul teatati Raplas toimunud kultuuritöötajate seminaril, et kultuuriasutuste läheduses elavate vene keelt kõnelevate inimeste tarvis tuleb tegema hakata venekeelseid taidlusringe. Liinibussis seminarilt koju sõites olime rõõmsad, et Märjamaal elavad muukeelsed oskavad ka eesti keelt. Orgital elasid mõned umbkeelsed, keda kultuurimajas käimine ei huvitanud.

Muutused peokultuuris

Tantsuorkester taidlusringide nimistus omab kultuuriasutuses esmatähtsust. Sellest oleneb vabaaja veetmiseks korraldatavate ürituste mitmekesisus. Märjamaal tegutses aastaid vokaalinstumentaalorkester Caro, mille juhendajaks oli Harald Karotamm. Solistiks oli Mihkel Sirel. Kui Harald Märjamaalt ära kolis, jätkas juhendamist Väino Kallas, olles ka Mihkli kõrval solistiks.

Meenuvad seitsmekümnendate esimesed aastad, kui aastalõpu pidusid me ei teinud, vaid 1. jaanuaril toimus uusaastaball. Mehed tulid ülikondades ja enamus naisi pikas kleidis. Naistel olid alati tantsukingad kotis kaasas, osal meestelgi. Eks me tahtsime hoida kultuurimaja parkettpõrandaid ja sellepärast oli jalatsite nõue,

Läänlase liige Agnes Riima oli esineja, kes oma laulude ja energiaga publikule väga meeldis.

mida me peoõhtutel ka jälgisime.

Tavaliselt noored elavad oma trotse välja, nii toimus meiega ühel peoõhtul tollase Märjamaa meierei juhataja poeg. Ta tuli peole nimmekummikud jalas. Saime Lygata saali ees olevast ruumist

Naiskoor Paula 1980.

1980. a tantsupidu. Ly tammel ja rahvamaja segarühm.

kätte ja saatsime tagasi. Mõne aja pärast ta naasis, isa kalosid jalas. Meile tegi see nalja, et alevi autoriteetse mehe poeg näitab, mida ta võib endale lubada. Saatsime ta jälle koju. Lõpuks tuli ta peole kingades, ja minul on tore seda pool sajandit hiljem meenutada.

Keskkooli noormehed hakkasid kultuurimajas pilliproove tegema. Vaatamata raskustele – vahendite saamisega oli probleeme – tegutseti. Esimestest tegijatest on meelde jäänud Kaido ja Raul, ilmselt sellepärast, et nad mängisid

minu pulmas. Kaido vanemad olid õhtukooli õpetajad.

Vahepala elu armastusest

Järgnev lugu näitab Eestimaa väiksust. Kui Maire Aunaste 2008. aastal esitles oma raamatut “Mitte ainult meestest”, toimus Haimre rahvamajas temaga kohtumine. Sõidutasin ta Märjamaalt Haimresse ja tõi tagasi järgmisele kohtumisele Märjamaa gümnaasiumis. Oleme mõlemad Viljandi Kultuuri töö Kooli lõpetanud ja sellepärast oli meil, mida rää-

kida.

Maire tunnistas mulle, et tema ainus suur armastus oli Märjamaa noormees Kaido. Ta soovis näha Kaido kodumaja Märjamaal, mis müüdi poja võlgade katteks. Kaido tegutses kirikurüüstajate pundis ja pandi vangi. Maire oli ka Kaido ema vaatamas käinud, kui ta viletsas olukorras Tallinna lähedal telgis elas ja oli teda toiduga varustanud.

Ma ei olnud sellest eriti teadlik ja ei küsinud üksikasju. Maire Aunaste mainis telesaadetes 70 aasta juubeli interv-

juus Vahur Kersnale oma elu armastust, Märjamaa noormeest.

Seitsmekümnendal muutsid aktuaalseks laudadega peoõhtud. Eelnevalt olid tavaks tantsu-, puhke- ja peoõhtud, kus tantsu ajal istuti ümber saali pandud toolidel. Laudadega õhtud on seltskonnas mõttes mugavad. Tuttavatega koos olles tunned end hästi, seda ei saa võrrelda saali seinas ääres istumisega.

Meenub konflikt, kui neiu ei soovinud tantsule paluva noormehed tantsida ja andis talle “korvi”. Noormees lahkus pettunult, tuli õige pea tagasi ja viskas neiu sülle peotäie kopikaid. Toimus see kõigi saalis olijate nähes, sest istuti ümber saali ja mitte pimedas. See lugu paisus suuremaks ja noormees saadeti karistuseks tingimisi aastase katseajaga Tartusse tööle. Tagasi tuli ta sealt koos pruudiga, jätkates normaalset elu. Olen aastakümnete ajal näinud erinevaid noori. Igas ajas on mõni vallatum ja tahab rohkem tähelepanu.

Diskode aeg

Pöörasemaks läksid noored, kui seitsmekümnendate lõpuaastatel tuli disko. Tantsuõhtutel osalejad oskasid seltskonnatantsu. Kes eriti ei osanud, siis vähemalt proovis tavaliselt tantsides oma oskusi parandada. Diskoõhtud tõid kaasa erinevad liigutused. Diskomuusika saatel piisas tantsupõrandal väljaelamiseks rütmist. Liikudes üksi, paaris või grupiga, ei ole sa üldises massis nii tähelepanu keskses kui bändiga tantsuõhtul. Põlvkond noori kasvas diskoajastul.

Järgneb

Täpsustus

24.01 lehes ilmunud fotodel Märjamaa rahvamaja remondist oli juures aastaarv 1974. Õige remondiaasta on 1982.

Kultuuritöötaja avameelne tagasivaade 4

Eha Kaljusaar

**KODULOOKONVERENTS
„EESTI NSV AEGADEST
MÄRJAMAA MAIL.
KULTUURIELU**

Algus MN 17.01.2023

Keskkooli noormehed leidsid väljundi ja hakkasid diskoõhtuid korraldama. Peale remonti ja kultuurimaja avamist 1983. aastal toimusid diskod peeglisaalis.

Märjamaa kultuurimaja kinnioleku ajal 1982. aastal olid sageli diskod Teenuse rahvamajas. Diskor oli Teenuse rahvamaja juhataja poeg, kes õppis Märjamaa keskkoolis. Noored sõitsid Märjamaalt õhtul liinibussiga Teenusele ja hommikuse bussiga taga-

si. Sellel perioodil oli Teenuse rahvamaja kuulus oma rahvarohkete diskodega.

Pöörased diskoõhtud

Diskoõhtud olid vahel pöörased. Noored elasid end välja laamendades ja lõhkudes. Meenub koos Lyga valves olnud diskoõhtu üheksakümendal, kui otsustasime, et see jääb kultuurimajas viimaseks. Lyd söimati lubjakaks ja kästi koju koti peale minna. Jälgisime hoolega õhtu jooksul toimuvat, aga pärast leidsime, et tegelaste toas olid peeglite kohal olnud valgustid maha tiritud ja ära lõhutatud. Ometi olid vaheksed suletud ja sinna ei olnud kellelgi vaja minna.

Esinejad klubiõhtul.

Vokaalinstrumentaalansambel (VIA) Rahva Hääl: Peeter Väjak, Avo Vassar, Tõnu Viipsi, Rao Laisaar.

Kiving: Toomas Kirsipuu, Margus Sillaste, Uljas Arula, Andrus Valting ja Valdo Knaps.

Märjamaal oli eriline diskopunt nimega Kiving. Viis üheksandas (tol ajal keskkooli klass) klassis õpivat noormeest tulid mõttele esineda 1981. aasta näärpeol diskomuusikat tegeva ansambliga. Esinemine õnnestus ja sellest saadi hoogu juurde. Ühiselt kirjutati sõnad välja valitud instrumentaalmuusikale, Uljas Arula oli solistik. Etteaste jättis mulje nagu muusikat tehtaks vahetult lavalt, aga tegelikult poisid imiteerisid pillidel ja muusika tuli magnetofonilt. Uljas laulis otse. Kiving tutvustas end esinejate nimedega Eedi Punkule, Ott Pinking, Oskar Pünkiste, Rommi Kirepunk ja Aadam Runkpuu. Poisid tundsid oma tegevusest rõõmu, elades nii välja nooruse üleliigset energiat. Repertuaar täienes ja Kivingust sai Märjamaa kultuurimaja taidlusring, et avada poistele võimalus esinemiseks. Korraldasin Kivinguga erinevates kohtades diskoõhtuid, sest Märjamaa kultuurimaja oli keskkütte avarii tõttu remondis. Hästi on meeles õhtud Märjamaa sovhoosi kontor-klubi hoones, kus oli väga suur spordisaal.

Diskotümps ilmselt kõigile ei sobi ja ajab energia keema. Diskosaal oli praktiliselt pime. Haimres (1977–81) korraldatud diskode järel leidsin saali toolidelt ära väänatud käetoed ja lõhki lõigatud toolikatted. Aga ega käputäie lõhkujate pärast saa korralikele noortele kokkusaamisi tegemata jätta.

Tundsin noored vanemate näo järgi ära, sest nemad olid varemalt minu peolised. Kui mõni hakkas peol "esinema", ütlesin, et tunnen tema vanemaid. See pani tegija üllatuma ja ta tundis ennast nagu turvaliselt. Sellepärast olid rohkearvulised peoõhtud kontrolli all, ilma turvata.

On, mida meenutada

Sellel sajandil hakkasid noored eelistama seltskonnatantsu. Tean seda Haimre rahvamajas töötatud viimasest perioodist. Minusse suhtuti lugupidamisega ja alati tänati peolt lahkudes. Sooja tunde meenutan pidudel osalenud noori, kes olid mulle tuttavad oma vanemate järgi. Olla osaline järjepidevuses on suur privileeg.

Süüdistused alkoholi pärast

Erilised sündmused on sööbinud mällu ja ilmuvad nägemismälus pildireana. Raskele töötajale on lauas istumine peol olles mugavam. Kaasa võetud suupoolis ja tuttav, kellel on, mida rääkida, loovad õdusa olemise, ja tahad seda teine kordki kogeda. Haimres dikteerisid peo lõpuaja karja-

Esinevad kohalikud pillimehed. Kitarr - Avo Vassar, basskitarr - Valdeko Karotamm, trummid - Tõnu Viipsi, kitarr - Meelis Kaljuma, klahvpillid - Rao Laidsaar, solist Aivar Jaago.

Nukunäitering: Age Rahuoja, Margot Kaasik, Sirje Räämet, Ene Lepik, Tiitu Tort.

Nukunäidendid „Metsakoll”. Helga Koo (nukumeister), osatäitjad Rein Pirs, Enn Fuchs, Pille Naat, Ly Tammel, Maie Vedam, Luule Oppi.

talitajad – peolt sooviti minna otse tööle. Peoõhtud toimusid kord kuus. Peol osalesid ka majandi spetsialistid. Kõik tundsid end hästi.

Kultuuritöötajal ei ole õi-

gust uksele kontrollida käekoti sisu. Liikused jutud, et kolhoosi territooriumil esineb argipäevadel viinavõtmist. Nõukogude ajal oli kommunistlik partei suur juht ja korrale-

kutsuja. Eks liikmetelt nõuti aruandlust, mis on selleks ette võetud, et hoida ära alkoholi tarbimist tööl olles. Korraldati lahtine parteikoosolek, kus patuoinaks sai parteitu rahvamaja juhataja. Kolhoosi esimees ütles selges eesti keeles, et rahvamaja korraldab laupäeviti alkoholiga peoõhtuid, mis annavad tõuke argipäevadel edasi jätkata. Püüdsin vastu vaielda, et mina ei pea vastust kandma, kui tööpäevadel tootmishoone te taga alkoholi tarbitakse. Teiseks ei ole minul sünnis piduliste laudade all tuhnida ja alkoholipudel ära võtta. Pöördusin toetuse saamiseks koosolekul viibivate spetsialistide poole, kes ka peoõhtutel osalesid – järgnes vaikus. Minule kaasnes sellega närvikulu, muu elu läks vana viisi edasi.

Kuumad klubiõhtud

Märjamaa perekklubi oli omaette nähtus, mida viisid läbi kultuurimaja töötajad. Perekonnad moodustasid kaheksased laudkonnad, tavaliselt olin nad juba eelnevalt omavahel suhtlejad. Oli ka neid, kes töötasid samas asutuses. Mina pidasin oma mõttes perekklubi rahvast väärikateks inimesteks. Nad austasid ennast, olid alati pidulikult riietatud ja korrektsed, ei liialdanud alkoholiga ja tantsupõrand oli alati tantsijaist tulvil. Õhtu lõppedes koristas laudkond oma laua. Laudlina võeti pesemiseks kaasa, igal paaril oli oma pesukord.

Õhtu sisustasid tavaliselt tuntumad pillimehed ja vaheesineja. Algselt osales 200 osavõtjat, see kahanes vähehaaval 150-le. Perekklubi lõpu-aastatel sai õhtu korraldamine laudkondade ülesandeks, mis läks samuti kenasti. Iga laudkond valmistas õhtu ette, kutsudes muusiku ja esineja, sageli kaunistati ka saal. Kultuurimaja ürituste päeviku sissekannetest oleks võimalik kindlaks teha, kui kaua perekklubi toimus.

Mäletan õhtuid, mida mina läbi viisin. Algis sõitis taksot mees, kes nõustus neljakümne

rubla eest Tallinnast kohale tooma ja tagasi viima tantsu vaheaegade esinejaid. Mõned kuulsused sõitsid liinibussiga Märjamaale ja takso viis nad tagasi.

Kui midagi erilist juhtub, jääb sündmus paremini meelde. Enne lavale minekut külastas kultuurimaja baari Ada Lundver, rahustades närvet 200 grammi Vana Tallinna likööri. Vaatasin, kui ta kenasti eesriiete vahel rahva ette tuli. Astudes aga sammu tagasi, kukkus ta sujuvalt seelili ja kadus eesriiete taha. Ei ühtegi sõna ega midagi inetut, lihtsalt näitas ennast korraldajale rahvale. Sellega kogu etteaste piirdus ja taksomees sõidutas ta Tallinna tagasi.

Ega see Ada Lundveri tähtsust eesti kultuuriloos vähenda. Ikka tuleb tegijal apse, nagu ka teisel kultuurilukku kuuluval tegelasel Margus Lepal. Ta oli juba kohale jõudes joobes. Nägin tol ajal sageli purjus artiste, kes oma esinemisega hakkama said. Margus läks lavale ja hakkas ropendama, rahvas karjus ta lavalt ära. Esinemistasu ma talle ei maksnud, aga taksomees pidi ta Tallinna tagasi sõidutama.

Kultuurimajas toimusid ka igakuised Noorteklubi õhtud, nende eestvedaja oli Rene Tobbi. Mina nendel õhtudel ei osalenud, aga mäletan, et see oli noortele tore üritus. Õhtutel osalesid noorte laudkonnad alevist ja maapiirkonnast, laudkondade vahel toimus õhtu ühe osana viktoriini.

Sõbraklubi

Üheksakümnendal kutsusin ellu igakuise Üksikute klubi. Tegin seda üksi ja toimus see rahva soovil. Nimelt hakati mulle rääkima, et kaaslasega koos käiakse tantsimas, aga üksikuks jäänud inime peab kodus passima. Esimesele õhtule tuli kaksikümmend osavõtjat, varsti oli saalis kuuskümmend inimest. Tuttavate kaudu toimuvast teada saades tuli üksikuid ka kaugemalt, näiteks Kodilast. Mõne aasta pärast muutsin nime Sõbraklubiks. **Järgneb**

Kultuuritöötaja avameelne tagasivaade 5

Eha Kaljusaar

KODULOOKONVERENTS
„EESTI NSV AEGADEST
MÄRJAMAA MAIL.
KULTUURIELU

Algus MN 17.01.2023

Jätkame Sõbraklubiga

Raha esinejate kutsumiseks oli vähe, aga sel ajal tegutsesid ühemehebandid, ja külalisesineja, kes rääkis huvitaval teemal, leppis sageli tänuga. Öhtu põhiline osa oli tants, et saaks end korralikult liigutada. Enamus osalejatest olid naised, seega kuulutasin klubiõhtuid alustades kohe, et põrandal on teretunud ka naispaarid. See kiideti heaks ja oli neil õhtutel tavaline. Klubist leidis mõni endale elukaaslase ja mõni aastakümneks külaliskaasa. Neid õhtuid oodati ja omavahel saadi headeks sõpradeks.

Minule avaldati julgelt oma arvamust – nimelt ei tahtnud osalejad esinejateks kultuurimaja taidlejaid. Miks? Sest nende pidu häirisid esinejate pilgud. Seda sain teada siis, kui kutsusin Sõbraklubi uusaasta-peole esinema segakoor Rello. Panin koorile laua lava lähedal oleva kuuse juurde, omaette. Öhtu jooksul käisid paljud naised mulle kurtmas, et nad ei julge omavahel tantsima minna, sest Rello lauljad vaatavad ja naeravad. Rahustasin neid,

paludes sellele tähelepanu mitte osutada ja arvestada sellega, et lauljad räägivad oma elus ette tulnud juhtumitest, meenutused ajavad naerma ja tekitavad hea õhkkonna.

Muidugi tegin sellest järelduse, et eelkõige tuleb arvestada osalejaga, et ta ka järgmisele õhtule tuleks. Sõbraklubis osalejad olid nagu üks suur pere, kõik said omavahel tuttavaks. See oli tore aeg.

Kultuuritöötaja ülesandeks on sisulist tööd mitmekesistada, et pakkuda vabaaja veetmiseks erinevaid võimalusi, või ka teadmiste omandamiseks. Nõukogude ajal tuldi huviga kuulama reisimuljeid vennasvabariikidest. Tänapäeval on see naljakas. Eluolu on tundmatuseni muutunud.

Huviklubi “Valgus”

Üheksakümneandal saabunud vabadus iseseisvas riigis töi kaasa eriliste teemade avanemise. Huvilisi leidis selgelt nägijate, ravitsejate ja teistspoolisest kõnelejatega kohtumiseks. Nii sai Märjamaal alguse huviklubi “Valgus”. Klubiliste arv oli kahekümne lähedal.

Koos käisime korra kuus, sinna kutsusin erinevatel teemadel tegutsejad. Tegime grupiga ka väljasõite Hardi juurde Ridalasse, Kirna mõisa jne. Kirna mõisas oli tollal perenai-

seks proua Anniko. Tema rääkis mõisa kultuuriloost, kus 13. saj oli mungaklooster ja mõisa taga asuvatest energia-pinkidest. Meil oli aega rahulikult tunnetada energiakohtade mõju. Perenaine rääkis ka UFO laevast, mis peatus pikalt mõisa juures ja sageli mõisa ümber liikuvatest mungariietuse vaimudest.

Suur ettevõtmine oli, kui tööme Haapsalust Irma Ii-soni piltide näituse. Irma on illustreerinud Luule Viilma raamatud. Näitus oli avatud kultuurimaja teisel korrusel. Huviklubis “Valgus” esinejatest esines hiljuti televiisoris Mai Agate Väljataga. Lille Lindmäe tegi hiljuti väljasõite maakeri eri kohtadesse, sõlmima katkenud *leyline*'e.

Lillega suhtlesin telefoni teel Haimre rahvamajas töötades. Ta saatis mulle rahvamaja ümbruse kaardi, kuhu on märgitud energialiinid. Klubi külaliseks käis reiki õpetaja. Vaimustunud reiki ravist, läbis üks klubilane reiki kursuse ja avas Märjamaal toa ravitsemiseks. Õige varsti sooritas ta enesetapu ja mina lõpetasin klubi “Valgus” tegevuse. Tunnetasin, et on aeg tagasi tõmmata ja selleks korraks on teema lõpetatud. Huvilistele on lugemiseks aasta-aastalt ikka enam teemakohaseid raamatuid ilmunud. Inimene on materialist ja kui sina ime-

list nägemust näed, siis sellest rääkides oled ullike. Teadus teistspoolisuse olemasolu ei tunnistata, samas on teadlaste poolt põhjendatu samuti oletus. Selgelt nägemist on võimalik edasi arendada, seda enam, kui sul on selleks alge kaasa antud, aga sellega peab olema ettevaatlik.

Arvamus

Igal inimesel on oma arvamus ja see on tema õigus. Mind on seoses tööga palju materdatud. Kui töö ja hobi langevad kokku nagu minul, on seda kergem üle elada.

Sõnal on suur jõud. Halbade sõnade osaliseks saanuna põen seda kaua. Kultuuritöötaja tööriistaks on suhtlemisoskus. Pidevalt on vaja tööalaselts läheneda erineva bioväljaga inimestele ja selleks tuleb ka suks tunnetusoskus. Mulle on see sünniga siia maailma kaasa antud ja suhtlemine ei ole olnud mulle probleemiks.

Kui raha on elus väga tähtis, siis kultuuritöötaja palgaga rikkaks ei saa. Minu palk oli 1980. aastal 70 rubla, lisaks anti aastaks kütteks tasuta kolm tonni turbabriketti. Kui Eesti sai vabaks, seadustati pensioniaasta kirjasaamine vabariigi keskmise palga järgi. Kui nõukogude ajal läks tööaasta vaatamata rahanumbri-le pensioniaastana kirja, siis

vabariigi ajal pidin selleks töötama 1,7 aastat.

Toon näite kursuse-kaaslasest, kes loobus õpitud ametist kohe. Polnud teda viiskümmend aastat näinud, sest ta ei käinud kursuse kokkusaamistel. Ta rääkis, et rahvamaja, kuhu ta suunati, oli täbaras olukorras ja alustada tuli nullist. Palk oli 80 rubla kuus. Varsti peale tema tööle asumist vajati tööle karjakut, palk 240 rubla kuus. Noorel inimesel oli raha vaja ja nii ta ametit vahetas.

Kultuuritöötajast arvatakse sageli, et mille eest neile palka makstakse? Kas majas istumise eest? Mina küsisin ühelt alevivalitsuse juhilt: "Kas me peame kõik neljakesi pidevalt kohal olema või tohime tööajal tööalaseid käike teha väljaspool maja?" Tema soovitas, et üks töötaja peaks majas olema telefonikõnede vastuvõtmiseks. Tol ajal oli suhtlemiseks lauatelefon, ja kaugeltki mitte kõigil. Ly ise oli väga liikuv, sõitis pidevalt rattaga tööasjade ajades. Tööpäevad olid meil kell 10–16 ja õhtud töötajate vahel jaotatud alates kella 19-st kuni proovide lõpuni. Sellele lisandusid nädalavahetuse ja pühade ajal toimuvad üritused. Võimatu on võrrelda nõukaaegseid tööalaseid nõudmisi tänastega.

Kultuuriasutus vaba aja sisustamise kohana peaks pakkuma erinevaid võimalusi, aga esmatähtis on tants. Liikumises on elu ja argipäev ununeb muusika saatel tantsides. Olen kuulnud rääkijaid, kellele ei meeldi tantsimas käia, kes arvavad, et kultuuriasutuses ei ole sünnis pidusid pidada, et rikutakse maja ära. Seda ei saa üheselt võtta, siis oleksid paljud asjad olemata. Kultuur on elu alus ja kultuuriasutus oli, on ja jääb inimeste kooskämiskohaks erinevatel puhkudel.

Kaasajal oleneb kultuuri-

riasutuse sisuline töö töötajast, ja töökohal püsimine oskusest, nõudmisi töö osas ei esitata. Suhtumine kultuuriasutuse vajadusse oleneb võimul oleva vallavalitsuse ja volikogu inimeste arvamusest. Raplamaa kultuuritöötajatega tutvusime aastaid tagasi Pärnumaa kultuurielu ümberkorraldustega. Paljud rahvamajad olid Pärnumaal üle antud MTÜ-de juhtimisele. Eestvedajad kurtsid, et MTÜdes tegutsevad aktiivsed inimesed vananevad, väsivad ja lahkuvad. Siiani kõlavad mu meeles Pärnumaa rahvakultuuri spetsialisti sõnad, et rahvamajad on nõukogude igand. Kultuuripärandi uurijana tean, et rahvamajad ehitati Eesti Vabariigi ajal kogukondade abil ja toetusel. Nõukogude ajal oli kultuur kaitse all ja seda soodustati. Maal olid rahvamajad kirjas ja kui parasjagu töötajat seal ei olnud, oli säilitatud palgaline koht, mis iga hetk võib täidetud saada.

Nõukogude ajal oli tähtis, et noored linnadesse ära ei läheks. Käisin isegi Märjamaa rajooni uhkes hoones (Oru tn) põhjendamas, miks soovin minna Tallinna õmblejaks õppima, kui võiksin maatüdrukuna omandada agronoomi või zootehniku ameti. Ega mulle takistusi tehtud, õppisin ameteid, mida soovisin.

Kui nõukogude ajal Märjamaa kultuurimaja bussi sai, avanesid laialdased võimalused õpitud repertuaariga esinemas käia. Näitering andis Agapetuse näidendiga "Patuoinas" mitme aasta jooksul nelikümmend etendust. Laste näiteringides on palju lapsi osalenud. Meelde on jäänud üks trupp, kes plikana keskastmes alustasid ja neiuna keskkoolis lõpetasid. Nendega saavutasime laste näiteringide ülevaatusel edasimineku ja pääsesime suurele ülevaatusle Haapsalus. Tänutäheks sain välisreisi Rumeenias-

se oma raha eest. Sel ajal olid välisreisid omal käel välistatud. Ma ei ole nõukogude aja pooldaja, aga toon näiteid suhtumisest kultuuritöötajasse erinevatel ajastutel.

Nagu elus, nii ka kultuuritöös on tõusud ja mõõnad. Kas soovide täitumisele aitab mõtletegevus kaasa? Mina arvan, et aitab. Selle sajandi alguses läbisin Tallinnas Rahvakultuuri Keskuses toimunud kultuurialased täienduskursused. Kursustel osales Tõrva lähedal asuva maarahvamaja juhataja. Tema rääkis, et Tõrvas peoõhtuid ei korraldata ja sellepärast on tema rahvamajas toimuvad igakuised peoõhtud rahvast tulvil. Mõtlesin, kas mina Haimres olen seda võimeline saavutama? Eesmärgi saavutamiseks tuli korraldada peoõhtuid järjepidevalt, vaatamata tagasilöökidele.

See soov täitus ja hinge täitis tänutunne, kui vaatasin peoõhtul saali haaranud melu. Peoliste poolt tulev energia täidab kultuuritöötaja hinge ja annab tahte olla tegus. Sõnal on võim ja mõttel mõju. Mõlemad mõjutavad inimese suhtlemisoskust ja väljenduvad kõnes. "Enne mõtle, siis ütle" on eesti vanasõna. Meie eelkäijad on parandanud meile suhtlemiseks tõetera, mille järgimine on eelkõige tähtis endale.

Teades Märjamaa eelmise sajandi rikkalikku kultuuritegevust, tuleks see kohe jäädvustada sõnas ja pildis kultuuripärandina kaante vahele.

Kui me täna seda tähtsaks ei pea, siis varsti on tegijad ja teadjad koos kultuurivaramuga maisest elust lahkunud. Eelkõige on see mõtlemisaine Märjamaa valla valitsusele ja volikogule. Kallid inimesed, kultuur on meie elu alus.

Lõpp